

Martínková, Lenka

**Listiny, vyskytující se ve zkoumaných konfirmacích z
lucemburské doby jako tzv. inserty**

In: Martínková, Lenka. *Zeměpanské konfirmační a konsensní listiny z lucemburské doby pro moravské příjemce*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003, pp. 79-88

ISBN 8086488101 (Matice moravská)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123387>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

4.

Listiny, vyskytující se ve zkoumaných konfirmacích z lucemburské doby jako tzv. inserty

S tzv. inserty¹ se setkáváme jako s textovými vložkami konfirmačních listin, případně tzv. vidimátů.² Jde zpravidla o část listinného textu, která má být novou konfirmační listinou potvrzena nebo ověřena, nebo o celou potvrzovanou listinu,³ případně o dvě a více listin od stejných nebo i různých vydavatelů, ale pro téhož příjemce.⁴ Inserovaných textů⁵ je v konfirmacích lucemburských vydavatelů pro moravské příjemce z let 1310 až 1411 dochováno celkem jedenaosmdesát.⁶ Většinu těchto textů dnes známe z originálních listin nebo z věrohodných opisů.⁷ Pouze v osmi případech jde o texty, pro které takovýto pramen dochován nemáme. Víme však, že listina kdysi skutečně existovala, víme kdo ji vydal, pro koho, kdy a za jakým účelem. Tehdy hovoříme o tzv. deperditech.⁸

Většina insertů⁹ byla v průběhu studovaného období potvrzena pouze jednou. Existuje však také několik případů, kdy byla listina inserována a také potvrzena dvakrát,¹⁰ v jednom případě dokonce třikrát,¹¹ v poměrně krátké době po sobě. V takových případech nás zajímá vše, co o podobném textu můžeme zjistit. Tedy doba vzniku, vydavatel a příjemce, obsah a také forma konfirmace, ve které byl text inserován, dále pak okolnosti jeho vzniku, význam pro příjemce této častěji potvrzované listiny.

(1) Jde o více či méně doslovně opsané nebo citované texty (nejčastěji listinné).

(2) Někteří diplomatikové používají také termínu „vidimus“; v obou případech však jde o označení nižší formy ověřeného opisu listiny. Vyšší formou je právě konfirmace insertního typu.

(3) V tomto případě jde zpravidla o insertní speciální konfirmaci.

(4) V tomto případě jde o insertní hromadnou konfirmaci. Její výskyt ve studovaném období není doložen.

(5) Ve studovaných konfirmacích byly zpravidla inserovány texty celých listin.

(6) Srov. v příloze č. 3 seznam inserovaných listin.

(7) Z originálů známe 56 ks těchto textů, z opisů známe 25 ks insertů.

(8) Cílem této práce nebylo zkoumání deperdit, a proto se zde spokojíme pouze se zmínkou o jejich existenci.

(9) Přesně se jednalo o čtyřiasmdesát kusů těchto textů.

(10) Dvakrát bylo potvrzeno osm insertů.

(11) Třikrát byla potvrzena listina CDM X, č. 121.

Zajímavým fenoménem je skladba insertů po stránce formálních typů a obsahových druhů těchto listin. Jde zpravidla o různé druhy privilegií, tedy o listiny udělující, potvrzující anebo propůjčující různá práva, výsady, majetky atp.

Privilegia v pravém smyslu (tj. udělující různé výsady a práva)¹² jsou zde doplněna zakládacími privilegii několika moravských měst a městeček,¹³ dále donačními privilegii na různé statky, platy a majetky,¹⁴ privilegii s berním nebo daňovým osvobozením,¹⁵ vedle nichž jsou zde také nadační privilegia zejména pro moravské kláštery i světské církevní instituce,¹⁶ dále oblénění a úpravy vztahů k sousedním zeměpánům,¹⁷ privilegia exempční a imunitní¹⁸ a smlouvy.¹⁹ Přitom některé z listin nesou více obsahových i formálních znaků, neboť jejich dispo-

(12) Jde o inserty č. 1-3 (pro české panovníky nebo pro český stát), 7-8 (pro loucké a zábrdovické premonstráty), 11 (pro olomoucké biskupství), 14 (pro cisterciáky ve Žďáru), 20 (pro farní kostel ve Znojmě), 24 (pro českého krále), 28 (pro brněnské měšťany), 29 (pro moravské stavy), 35 (pro město Jemnici), 39 (pro Hertviga z Lichtenštejna), 53 (pro olomouckou kapitolu), 54 (pro brněnské augustiniánky), 55 (pro město Brno), 70 (pro markraběte Jošta), 72-73 (pro dolnokounické premonstrátky), 75-76 (pro brněnského rychtáře), tedy celkem jde o jedenadvacet listin.

(13) Jde o inserty č. 6 (pro Hodonín), 9 (pro Brno), 10 (pro Jihlavu), 12 (pro Jevíčko), 41 (pro Třebíč), 79 (pro Křenovice u Kojetína), tedy celkem se jedná o šest listin.

(14) Jde o inserty č. 5 (pro velehradské cisterciáky), 15 a 17 (pro krasíkovické augustiniány-poustevníky), 16, 18, 43 a 44 (pro loucké premonstráty), 27 (pro olomoucké dominiány), 31 (pro probošta brněnské kapituly), 32, 33, 80 a 81 (pro Alžbětu Rejčku), 34 (pro žďárské cisterciáky), 37 (pro město Ivančice), 45 (pro Jindřicha z Kauffungu), 49, 51 a 52 (pro pustiměřské benediktny), 58 (pro město Uherský Brod), 62, 63, 64, 65 a 66 (pro moravská markrabata), 67 (pro olomouckého biskupa), 71 (pro olomoucký kanonikát), 77 (pro starobrněnské johanity); tedy celkem jde o dvacet osm listin.

(15) Jde o inserty č. 19 a 40 (pro olomoucký kostel), 26 (pro město Olomouc), 36, 48 a 56 (pro znojemské klarisky), 38 a 46 (pro žďárské cisterciáky), 74 (pro tišnovské cisterciáky), tedy celkem jde o devět listin.

(16) Jde o inserty č. 5 (pro velehradské cisterciáky), 7, 16, 43 a 44 (pro loucké premonstráty), 8 (pro zábrdovické premonstráty), 14 a 34 (pro žďárské cisterciáky), 15, 17 a 18 (pro krasíkovické augustiniány), 21 (pro brněnské augustiniánky), 27 (pro olomoucké dominiány), 51 a 52 (pro pustiměřské benediktny), 67 (pro olomouckého biskupa), 71 (pro olomoucký kanonikát), tedy celkem sedmnáct listin.

(17) Jde o inserty č. 13, 22, 23, 24, 25, 29, 46, 57, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, určené ve směr pro české krále nebo moravská markrabata, tedy celkem o patnáct listin

(18) Jde o inserty č. 30 (pro velehradské cisterciáky), 42 (pro loucké premonstráty), 49 a 50 (pro pustiměřské benediktny), 72, 73 a 78 (pro dolnokounické premonstrátky), tedy celkem o sedm listin.

(19) Jde o inserty č. 23 (Václav II. a vévoda Jindřich Vratislavský), 47 (Střežek Holub a jeho bratři), 59 (bratři Jan a Půta z Potštejna), 64 a 65 (Jošt a jeho manželka Anežka z Opole), 66 (moravská markrabata), 68 (Václav IV. a Jošt), 69 (Václav IV., Jošt a Města pražská), tedy celkem jde o osm listin.

zice kombinují různá udělení a milosti. Několik insertů pak tvoří patnáct listin konfirmačních²⁰ a také jedna listina konsensní.²¹

V případech potvrzovacích listin se v tomto souboru vyskytuje celá škála jejich typů. Nejčastěji je doložena konfirmace insertní speciální,²² jichž je dochováno mezi inserty celkem sedm kusů. Dále je v pěti kusech dochována konfirmace bezinsertní a to dvakrát všeobecná,²³ dvakrát reprodukční²⁴ a jednou zmínková.²⁵ Dále je dochováno ještě po jednom kusu konfirmace smíšené,²⁶ polokonfirmace²⁷ a konfirmace právního pořízení.²⁸

Jediný dochovaný insert v podobě konsensní listiny byl vydán v r. 1360 moravským markrabětem Janem Jindřichem a byl určen pro jeho bratra císaře Karla IV. Jde o vyjádření předběžného souhlasu s ratifikací dynastické smlouvy mezi Lucemburky a Habsburky, která se týkala definitivního zřeknutí se nároků Lucemburků na rakouské země. Po formální stránce jde o konsensní listinu odvozeného typu.

Časový rozptyl doby vzniku jednotlivých inserovaných listin je došti značný. Nejstarší z nich byla vydána roku 1157,²⁹ nejmladší pak pochází z roku 1402.³⁰

Místa vydání inserovaných listin jsou rovněž různá.³¹ V případech třinácti listin nebylo místo vydání uvedeno anebo je dnes z různých důvodů neznáme.³² V místech mimo hranice dnešní České republiky - tj. v Basileji, Bratislavě, Cáchách, Erfurtu, Esslingenu, Frankfurtu nad Mohanem, v Laa nad Dyjí, Norimberku, Paříži, v Řezně, Vídni

(20) Jde o inserty č. 18 (CDM IV, 177), 21 (CDM IV, 246), 24 (ACRB I, 40), 29 (CDM VI, 49), 32 (CDM VI, 149), 40 (CDM VII, 63), 46 (CDM VII, 190), 48 (CDM VII, 239), 52 (CDM VII, 392), 53 (CDM VII, 399), 54 (CDM VII, 454), 56 (CDM VII, 808), 58 (CDM VIII, 132), 61 (CDM IX, 215), 65 (CDM X, 219), 67 (CDM XI, 273=CDM XV, 100), tedy celkem jde o patnáct inserovaných konfirmačních listin.

(21) Jde o insert č. 61 (CDM IX, 215).

(22) Jde o inserty č. 18, 24, 40, 46, 54, 56, 65.

(23) Jde o inserty č. 48 a 67.

(24) Jde o inserty č. 21 a 53.

(25) Jde o insert č. 32.

(26) Jde o insert č. 52.

(27) Jde o insert č. 29.

(28) Jde o insert č. 58.

(29) Jde o listinu CDB I, č. 180 (tj. CDM I, č. 291 nebo RBM I, č. 295, případně ACRB I, č. 2).

(30) Jde o listinu CDM XIII, č. 171.

(31) Vedle patnácti míst v dnešní České republice je zde doloženo dalších dvanáct míst mimo její hranice na různých místech Evropy.

(32) Nejčastěji proto, že inserovaná listina je tzv. *deperditum* - inserty č. 4, 5, 6, 10, 34, 72, 73, 74, 78, 79, 80, 81.

a Vratislavi – bylo vydáno celkem šestnáct inserovaných listin.³³ Naprostá většina inserovaných listin však byla vydána na různých místech v dnešní České republice.³⁴ Celkem se jedná o padesát tři listiny.³⁵

Vydavateli inserovaných listin byli zejména různí čeští panovníci,³⁶ a to Přemysl Otakar I.,³⁷ Václav I.,³⁸ Přemysl Otakar II.,³⁹ Václav II.,⁴⁰ Václav III.,⁴¹ Rudolf I.,⁴² Jan Lucemburský,⁴³ Karel IV.⁴⁴ a Václav IV.⁴⁵ Dalších devět inserovaných listin bylo vydáno římskými císaři a králi – Fridrichem I.,⁴⁶ Fridrichem II.,⁴⁷ Richardem Cornwallským⁴⁸ a Rudolfem Habsburským.⁴⁹ Moravská markrabata byla vydavateli dvaceti dvou inserovaných listin a patřil sem markrabě Přemysl,⁵⁰ Karel,⁵¹ Jan Jindřich,⁵² Jošt (a Prokop)⁵³ a Jan Soběslav.⁵⁴ Jeden insert pocházel od české královny Konstancie Uherské.⁵⁵ Dalších šest inserovaných listin vydali příslušníci české a moravské šlechty: Bedřich ze Šumberka,⁵⁶ Boreš z Rýzmburka,⁵⁷ bratři z Potštejna,⁵⁸ Jindřich

(33) Jde o inserty č. 1, 2, 3, 13, 22, 23, 24, 25, 37, 38, 39, 45, 47, 48, 60, 61.

(34) Sedmáct listin bylo vydáno v Praze, patnáct v Brně, šest ve Znojmě, tři v Olomouci, dvě v Pohořelicích, po jedné listině bylo vydáno v Dlouhé Louče, Chrudimi, na Křivoklátě, v Moravské Třebové, Německém (Havlíčkově) Brodě, v Opavě, na Ronovci, Rýzmburku, ve Svitavách a na Velehradě.

(35) Jde o inserty č. 7–9, 11, 12, 14–21, 26–33, 35, 36, 40–44, 46, 49–59, 62–71, 75–77.

(36) Vydali celkem 40 kusů inserovaných listin.

(37) Inserty č. 5 a 79 (deperditum).

(38) Inserty č. 9 a 10.

(39) Inserty č. 11 a 12.

(40) Inserty č. 19, 20, 21, 26, 27; deperdita: č. 72, 73, 74, 75 a 80.

(41) Insert č. 76 (deperditum).

(42) Inserty č. 28 a 81 (deperditum).

(43) Inserty č. 29, 30, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 47, 52 a 77 (deperditum).

(44) Inserty č. 55, 56 a 57.

(45) Inserty č. 67 a 70.

(46) Insert č. 1.

(47) Inserty č. 2, 3 a 4.

(48) Insert č. 13.

(49) Inserty č. 22, 23, 24 a 25.

(50) Inserty č. 7 a 8.

(51) Inserty č. 40, 41, 46, 48, 49, 50, 51, 53, 54 a 78 (deperditum).

(52) Inserty č. 58, 60, 61, 62 a 63.

(53) Inserty č. 64 a 65 (společně s Prokopem), inserty č. 69 a 71 (samostatně).

(54) Insert č. 66.

(55) Insert č. 6.

(56) Insert č. 18.

(57) Inserty č. 15 a 17.

(58) Jan a Půta; insert č. 59.

z Lichtenburka⁵⁹ a Smil z Lichtenburka.⁶⁰ Poslední tři inserované listiny byly vydány Městy pražskými,⁶¹ rychtářem a městskou radou v Brně⁶² a znojemským purkrabím Radoslavem z Heraldic spolu se sudím Čížkrajem.⁶³

Rovněž struktura příjemců inserovaných listin je poměrně pestrá. Deset inserovaných listin bylo svým vydavatelem určeno pro české panovníky (tj. knížata a krále)⁶⁴ a osm pro moravská markrabata.⁶⁵ Jednu listinu dostali příslušníci moravských „stavů“,⁶⁶ jednu rakouský vévoda Rudolf (zeť Karla IV.),⁶⁷ čtyři listiny obdržela exkrálovna Alžběta Rejčka.⁶⁸

Dalších osm listin obdržely světské církevní instituce z Moravy - olomoucký biskup, biskupství a kapitula,⁶⁹ znojemský farní kostel⁷⁰ a brněnský kapitulní probošt.⁷¹

Zdaleka nejvíce inserovaných listin - třicet kusů - bylo určeno pro moravské kláštery. Jednalo se o augustiniánky v Brně,⁷² augustiniány v Krasíkovcích,⁷³ benediktnyky v Pustiměři,⁷⁴ cisterciáčky v Tišnově,⁷⁵ cisterciáky na Velehradě⁷⁶ a ve Žďáru,⁷⁷ dominikány v Olomouci,⁷⁸ johanity na Starém Brně,⁷⁹ klarisky ve Znojmě,⁸⁰ premonstrátky v Dolních Kounicích⁸¹ a premonstráty v Louce u Znojma⁸² a v Zábrdovicích.⁸³

(59) Insert č. 34.

(60) Insert č. 14.

(61) Insert č. 68.

(62) Insert č. 31.

(63) Insert č. 16.

(64) Inserty č. 1, 2, 3, 4, 13, 22, 23, 24, 25 a 61.

(65) Inserty č. 57, 62, 63, 64, 65, 66, 68 a 70.

(66) Insert č. 29.

(67) Insert č. 60.

(68) Inserty č. 32, 33, 80 a 81.

(69) Inserty č. 11, 19, 40, 53, 67 a 71.

(70) Insert č. 20.

(71) Insert č. 31.

(72) Inserty č. 21 a 54.

(73) Inserty č. 15, 17 a 18.

(74) Inserty č. 49, 50, 51 a 52.

(75) Insert č. 74.

(76) Inserty č. 5 a 30.

(77) Inserty č. 14, 34, 38 a 46.

(78) Insert č. 27.

(79) Insert č. 77.

(80) Inserty č. 36, 48 a 56.

(81) Inserty č. 72, 73 a 78.

(82) Inserty č. 6, 16, 42, 43 a 44.

(83) Insert č. 8.

Dalších patnáct inserovaných listin bylo vydáno pro příjemce z městského prostředí. Mezi nimi bylo zdaleka nejčastějším příjemcem město Brno, které obdrželo celkem pět listin - tři pro město jako celek⁸⁴ a dvě pro městského rychtáře.⁸⁵ Po jedné listině obdržela Města pražská⁸⁶ a dále moravská města Hodonín,⁸⁷ Ivančice,⁸⁸ Jemnice,⁸⁹ Jevíčko,⁹⁰ Jihlava,⁹¹ Křenovice u Kojetína,⁹² Olomouc,⁹³ Třebíč⁹⁴ a Uherský Brod.⁹⁵

Zbýlé čtyři inserované listiny byly určeny pro šlechtice - pro Hertwiga z Lichtenštejna,⁹⁶ pro Jindřicha z Kauffungu,⁹⁷ pro Střežka Holuba a jeho bratry⁹⁸ a pro bratry Jana a Půtu z Potštejna.⁹⁹

Nyní několik slov k těm inserovaným listinám, jež byly v průběhu let 1310 až 1411 potvrzeny víckrát než jednou. Bylo již řečeno, že jde o osm listin, které byly potvrzeny dvakrát,¹⁰⁰ a o jednu listinu potvrzenou dokonce třikrát.¹⁰¹

Jediného trojnásobného inserování (a tedy také potvrzení) se dostalo druhé závěti moravského markraběte Jana Jindřicha z 12. května 1371.¹⁰² Byla opsána do dvou konfirmačních listin krále Václava IV. vydaných v Karlových Varech 9. ledna 1376¹⁰³ a 10. ledna 1376¹⁰⁴ a dále do konfirmační listiny císaře Karla IV. vydané tamtéž 11. ledna 1376.¹⁰⁵

(84) Inserty č. 9, 28 a 55.

(85) Inserty č. 75 a 76 (deperdita).

(86) Insert č. 69

(87) Insert č. 6.

(88) Insert č. 37.

(89) Insert č. 35.

(90) Insert č. 12.

(91) Insert č. 10.

(92) Insert č. 79.

(93) Insert č. 26.

(94) Insert č. 41.

(95) Insert č. 58.

(96) Insert č. 39.

(97) Insert č. 45.

(98) Insert č. 47.

(99) Insert č. 59.

(100) Dvakrát byly potvrzeny inserty č. 19, 36, 38, 40, 42, 43, 62 a 73.

(101) Třikrát byl potvrzen pouze insert č. 63 (CDM X, č. 121).

(102) Tato listina byla vydána ve dvojím vyhotovení - latinském (CDM X, č. 121) a německém (CDM X, č. 123).

(103) Listina CDM XI, č. 12 (německá): příjemcem byl moravský markrabě Jošt, který byl současně po smrti svého otce Jana Jindřicha obléhán na Moravě jako pán této země.

(104) Listina CDM XI, č. 13 (latinská): obsahem bylo totéž.

(105) Listina CDM XI, č. 14 (latinská): příjemcem byl opět Jošt, potvrzena byla jako celek předchozí Václavova listina.

Tyto ratifikační akty jsou dokladem váhy a důležitosti, která byla to-
muto textu přikládána. Je velmi pravděpodobné, že v tomto případě
před sebou máme listinu, na jejíž platnosti měl zájem nejen příjemce
všech tří zmíněných konfirmací (tedy markrabě Jošt), ale také oba vy-
davatelé (král Václav a císař Karel). Tato dědická úmluva měla zajistit
patriční postavení všem třem synům zesnulého markraběte Jana Jin-
dřicha - Joštovi, Prokopovi i Janu Soběslavovi¹⁰⁶ - a současně měla
zamezit třenicím a sporům mezi nimi, když nejstaršího Jošta zároveň
ustanovovala pánem na Moravě.¹⁰⁷

Listin, které byly inserovány a potvrzeny během let 1310 až 1411
dvakrát, je přece jen poněkud více. Nejstarším exemplářem mezi tě-
mito listinami je exempční privilegium Václava II. vydané na Velehra-
dě 10. září 1284 pro scholastika a vikáře olomouckého biskupského
kostela.¹⁰⁸ Jeho prostřednictvím byly statky obou jmenovaných církev-
ních hodnostářů osvobozeny ode všech zemských daní.

Poprvé byla tato listina inserována v konfirmační listině markra-
běte Karla dané v Praze 26. června 1335,¹⁰⁹ podruhé byla inserována
v konfirmaci krále Karla IV. vydané v Praze 12. dubna 1348.¹¹⁰ V obou
listinách je potvrzovaný insert opsán celý. Jeho potvrzení bylo důležité
zejména pro oba jmenované hodnostáře - tj. olomouckého scholastika
a vikáře. Otázkou zůstává, proč nedošlo k dalšímu potvrzení této listi-
ny v pozdější době - za markrabat Jana Jindřicha a Jošta.¹¹¹

(106) Jan Soběslav byl určen pro duchovní dráhu. Byl nejprve biskupem v Litomyšli (1380-1387), od února do listopadu 1387 byl krátce olomouckým biskupem a poté až do své smrti v říjnu 1394 byl patriarchou v Akvileji. O něm srov. např. SPĚVÁČEK, J.: *Václav IV. 1361-1419. K předpokladům husitské revoluce*. Praha 1986, s. 164-165.

(107) Představy tvůrců listiny (tj. zejména Karla IV. a také Jana Jindřicha) se však bohu-
žel nenaplnily. K první válce mezi markraběcími bratry Joštem a Prokopem došlo již po-
čátkem 80. let 14. století. K této problematice srov. MEZNÍK, J.: *Lucemburská Morava
1310-1423*. Praha 1999, s. 223-224 a dále VALKA, J.: *Dějiny Moravy I. Středověká Mora-
va*. Brno 1991, s. 105.

(108) Jde o insert č. 19 (CDM IV, 283, tj. RBM II, 1479). V CDM IV je tato písemnost
chybně vročena a zařazena mezi listinami z roku 1289, ačkoli je správně datována.

(109) Listina CDM VII, 63, tj. RBM IV, 169: insertní speciální konfirmace, dochovaná
jako opis v kopiáři privilegií olomouckého biskupství z konce 14. století v arcibiskupském
archivu v Kroměříži. Text této konfirmace je dílem protonotáře Velislava (Welka Hayne-
ho ze Sedlčan). K tomu srov. SPĚVÁČEK, J.: *Protonotář Velislav, přední rádce a diplomat
na dvoře Karla IV.*, zejm. s. 7-9.

(110) Listina RBM V, 346: insertní speciální konfirmace potvrzující předchozí listinu
markraběte Karla z r. 1335 včetně opětovně opsaného insertu (tj. listiny Václava II. z r.
1284), dochovaná jako opis ve formě insertu v konfirmační listině krále Vladislava Jagel-
lonského vydané v Budíně 10. srpna 1514, která je uložena v archivu olomoucké kapituly.

(111) Nezdá se pravděpodobné, že by existovala nějaká do dnešní doby nedochovaná
mladší konfirmace tohoto Václavova privilegia, protože taková listina by určitě byla ales-
poň zmíněna v uvedené Vladislavově konfirmaci z r. 1514.

Dalším dvakrát citovaným insertem je exempční privilegium, jež prostřednictvím se udělovalo osvobození ode všech berní, daní a poplatků, ale tentokrát byl vydavatelem král Jan Lucemburský. Tato listina pro znojenské klarisky byla vydána 22. dubna 1327 na blíže neurčeném místě.¹¹²

Poprvé tuto listinu klariskám potvrdil král Karel IV. ve Znojmě 5. června 1348¹¹³ prostřednictvím insertní speciální konfirmace.¹¹⁴ Druhé potvrzení této listiny vydal moravský markrabě Jan Jindřich tamtéž 16. července 1357.¹¹⁵ Kromě Janova privilegia z r. 1327 a jeho potvrzení od Karla IV. z r. 1348 zde byla potvrzena a inserována ještě konfirmační listina markraběte Karla z r. 1339.¹¹⁶

Dvoji potvrzení Janova privilegia o berním osvobození pro znojenské klarisky naznačuje, že v případě tohoto typu milosti šlo o velmi žádané a hospodářsky důležité udělení.

Rovněž následující insert vydal král Jan Lucemburský a to na hradech v Laa 14. listopadu 1331.¹¹⁷ Příjemcem byli cisterciáci ze Žďáru a opět se jednalo o exempční privilegium udělující osvobození klášterních statků od placení berně.

Tato listina byla poprvé potvrzena v bezinsertní registrové konfirmaci markraběte Karla dané v Brně 18. března 1338.¹¹⁸ Podruhé byla Janova listina potvrzena Karlem IV. v insertní speciální konfirmaci vydané v Praze 17. dubna 1348.¹¹⁹

Další dvakrát inserovaná a potvrzená listina je konfirmace.¹²⁰ Jde o shora zmíněné potvrzení Václavova privilegia pro olomouckého scholastika a vikáře z r. 1284 od markraběte Karla z roku 1335.

Tato konfirmační listina byla inserována ve dvou konfirmacích pro olomoucké biskupství vydaných v Praze 12. dubna 1348.¹²¹ Tato sku-

(112) Jde o insert č. 36 (CDM VI, č. 335, tj. RBM III, č. 1317).

(113) Listina CDM VII, č. 808, tj. RBM V, č. 388.

(114) Podle mandačně-konceptní poznámky na plíce této listiny byl pravděpodobně autorem jejího textu Karlův notář Dětmar Maul z Meckbachu. K tomu srov. SPĚVÁČEK, J.: *Významní notáři-diplomaté*, s. 755.

(115) Listina CDM IX, č. 65, tj. RBM VI, č. 615.

(116) Listina CDM VII, č. 239, tj. RBM IV, č. 702. Jde o insert č. 48 (a také o konfirmaci č. 49).

(117) Jde o insert č. 38 (CDM VI, č. 432, v RBM neotištěno).

(118) Listina CDM VII, č. 190 (v RBM neotištěno); v textu jsou převzaty části Janovy listiny a některé obraty, v naraci je obsažen velmi podrobný regist této písemnosti, rovnající se téměř popisu či velmi podrobnému výtahu. Tento text složil pravděpodobně Karlův notář Jakub Augustinův. K tomu srov. SPĚVÁČEK, J.: *Významní notáři-diplomaté*, s. 749.

(119) Listina CDM VII, č. 786, tj. RBM V, č. 351. V této listině bylo potvrzeno nejen Janovo privilegium z r. 1331, ale také jeho konfirmace od markraběte Karla z r. 1338.

(120) Jde o konfirmaci č. 34 (CDM VII, č. 63, tj. RBM IV, č. 169).

(121) Jde o konfirmaci č. 79 (CDM VII, č. 783, tj. RBM V, č. 345) a č. 80 (RBM V, č. 346, v CDM neotištěno).

tečnost jistě jen potvrzuje to, co již bylo o Václavově privilegii i o jeho konfirmacích shora řečeno.

Chronologicky následuje exempční privilegium krále Jana Lucemburského dané v Pohořelicích 10. dubna 1336,¹²² jehož prostřednictvím byla louckým premonstrátům udělena soudní imunita (vynětí z pravomoci královského komořího a zemských soudců) pro jejich statky.

Šlo o významnou výsadu, která byla potvrzena poprvé markrabětem Karlem v insertní speciální konfirmaci vydané ve Znojmě 25. prosince 1338.¹²³ Jako český král potvrdil Karel IV. tuto listinu spolu se svou konfirmací z roku 1338 podruhé novou insertní speciální konfirmací danou tamtéž 7. června 1348.¹²⁴

Obdobným případem je další z insertů, jehož příjemcem byla opět premonstrátská kanonie v Louce u Znojma. Jde o donační privilegium krále Jana Lucemburského vydané v Pohořelicích 13. dubna 1336,¹²⁵ jehož prostřednictvím byla premonstrátům propůjčena držba znojemské rychty.

Poprvé byla tato listina inserována v konfirmaci markraběte Karla vydané ve Znojmě 25. prosince 1338.¹²⁶ Podruhé tuto konfirmaci i s Janovým privilegiem potvrdil král Karel IV. prostřednictvím nové insertní konfirmace vydané tamtéž 6. června 1348.¹²⁷

Rovněž v tomto případě šlo o velmi důležitou výsadu, jejíž potvrzení králem Karlem bylo premonstráty pravděpodobně považováno za natolik průkazné, že k novému potvrzení ve druhé polovině 14. století již nepřikročili.¹²⁸

Předposlední listina, která se objevuje v letech 1310 až 1411 v postavení insertu dvakrát, byla vydána v Brně 26. března 1371.¹²⁹ Jde o závěť moravského markraběte Jana Jindřicha, jejímž prostřednictvím byly markraběcí majetky a vláda nad Moravou rozděleny mezi jeho syny.

(122) Jde o insert č. 42 (CDM VII, č. 112, tj. RBM IV, č. 289).

(123) Listina CDM VII, č. 220 (v RBM neotištěno). Text této listiny složil Karlův markraběcí protonotář Petr z Loun. K tomu srov. SPĚVÁČEK, J.: *Významní notáři-diplomaté*, zejm. s. 730-740.

(124) Listina RBM V, č. 394 (v CDM neotištěno).

(125) Jde o insert č. 43 (CDM VII, č. 113, tj. RBM IV, č. 290).

(126) Listina CDM VII, č. 221 (v RBM neotištěno). Autorem textu byl opět protonotář Petr z Loun.

(127) Listina CDM VIII, č. 810, tj. RBM V, č. 392.

(128) Pravdou však je, že ve druhé polovině 14. století byla v tomto směru na Moravě asi již trochu jiná situace. Srov. VANĚČEK, V.: *K soudní imunitě duchovních statků na Moravě*. Praha 1931, s. 42-43.

(129) Jde o insert č. 62 (CDM X, č. 118).

Tato důležitá státoprávní listina byla císařem Karlem IV. potvrzena rovnou dvakrát. Konfirmace stejného obsahu, jejichž příjemcem byl markrabě Jan Jindřich, byly vydány v Praze 12. května 1371 jednou v latinském¹³⁰ a jednou v německém znění.¹³¹

Shora již víme, že se toto znění Janova testamentu neujalo, a proto bylo nakonec po jeho smrti (dokonce trojnásobně) ratifikováno pro markraběte Jošta a jeho bratry znění jiné.

Poslední dvakrát se vyskytnuvší insert je - bohužel - deperditum. Jedná se o dnes ztracenou listinu pro premonstrátky z Dolních Kounic, kterou měl údajně vydat král Václav II. v dubnu 1284 a v listopadu 1342 ji měl potvrdit markrabě Karel. Ani jedna z těchto listin se však do současnosti nedochovala.

Tato Václavova listina byla potvrzena dvěma insertními konfirmacemi krále Karla IV. vydanými v Brně 22. května 1348.¹³² Potvrzená listina se měla týkat různých práv a výsad kláštera a jeho služebníků.

Je zřejmé, že mezi častěji se vyskytujícími inserty byly zastoupeny zejména tři druhy listin. Byly to písemnosti významu státoprávního, berní a daňová osvobození a soudní i jiné imunity pro kláštery. Ve všech případech tedy šlo o písemnosti zvláště významné, u kterých bylo častější potvrzování zcela opodstatněné.

(130) Listina CDM X, č. 121. Podle mandačně-konceptní poznámky ji vyhotovil notář Petr z Javora.

(131) Listina CDM X, č. 123. Podle téhož druhu poznámky listinný text složil notář Mikuláš z Riesenburku.

(132) Jde o insert č. 73, který je potvrzen v listině RBM V, č. 374 a 375 (v CDM neotištěno).